

تاثیر مطالعه کتاب غیردرسی بر پیشرفت درس فارسی دانش آموزان

نگار صادق زاده^۱، فاطمه آقا زاده^۲، سارا شکوری^۳، زهرا عظیمی نژاد^۴

۱- کارشناسی ارشد تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش

۲- کارشناسی علوم تربیتی

۳- کارشناسی آموزش ابتدایی

۴- کارشناسی مدیریت دولتی

چکیده

در چند سال اخیر، جامعه نسبت به اهمیت کتابخوانی، آگاهی بیشتری پیدا کرده است و طیف گسترده‌ای از مردم نگران اوضاع وخیم کتاب خواندن شده‌اند. بررسی‌ها نشان داده است که بهترین گروه برای افزایش سرانه مطالعه کشور، دانش‌آموزان هستند و باید راهکارهای متنوعی در جهت نشان دادن اهمیت کتاب خواندن، برای دانش‌آموزان اعمال شود. مدارس تاثیر فراوانی بر شکل‌گیری شخصیت دانش‌آموزان دارند اما شروع شکل دادن به یک شخصیت کتابخوان، ابتدا وظیفه‌ی خانواده است. پدر و مادر باید از کودکی، فرزند خود را کتاب آشنا کنند و فضایی ایجاد کنند که کودک پس از ورود به مدرسه بداند که نباید فقط نگران وضعیت تحصیلی خود باشد بلکه در کنار آن، باید ساعاتی را به مطالعه غیردرسی اختصاص دهد. این امر سبب افزایش چشمگیر میزان مطالعه غیردرسی دانش‌آموزان شده است. فرد ابتدا در محیط خانه با فرهنگ کتابخوانی توسط پدر و مادر خود آشنا می‌شود که در نتیجه‌ی این موضوع، شخصیت کتابخوان وی شکل می‌پذیرد. با نگاه به وضعیت مطالعه‌ی کشورهای رو به پیشرفت، می‌توانید پی ببرید که در این کشورها، میزان مطالعه‌ی غیردرسی نیز به طرز چشمگیری زیاد بوده و هر روز نیز رو به افزایش است. فرهنگ کتابخوانی، ابتدایی‌ترین عنصر شکل‌گیری جهان آینده است و همچنین تمامی فرهنگ‌ها و آداب دیگر نیز از این فرهنگ، منشا می‌گیرند. کتاب خواندن، سبب رشد ذهن و فضای فکری افراد می‌شود؛ در نتیجه‌ی این موضوع به وقوع پیوستن طیف گسترده‌ای از اتفاقات مفید برای آینده‌ی کشور، دور از انتظار نیست.

کلمات کلیدی: کتاب خواندن، مطالعه، کتابخوانی، مدرسه، فرهنگ

مقدمه:

بهبود مسائل تعلیم و تربیت همواره از دغدغه های تاریخ زندگی بشریت بوده. باید رویکردهای نوین تربیتی بر دیدگاه فعال و توسعه یافته باشند تا توانایی همگامی با فناوری و ارتباطات نوین را داشته باشد. یادگیری عمیق موضوعات درسی کمک به پرورش شهروندانی خواهد کرد که ابعاد مختلف تواناییهای آنان همچون خودشکوفایی، خلاقیت، استدلال و... شکوفا شوند چرا که تجارب قبلی مبنای ادراکات، طرز تفکر و رفتار است. در دنیایی که هر روز پیچیده تر می شود شاگردان مدرسه نیازمندند که بیشتر و بهتر درباره محیط خود بیاموزند چون امکان آموختن چون امکان آموختن از طریق تجربه دست اول در همه موارد وجود ندارد، لذا دانش آموزان با مطالعات غیر درسی است که می توانند به مسائل و مجهولات پر رمز و راز علمی و غیر علمی نگاهی دقیق داشته باشند. البته نباید شروع آموزش با فشار و اجبار توأم باشد، چنانکه کودکی آمادگی لازم را از خود نشان ندهد باید این فعالیت را به تعویق انداخت، در غیر این صورت کودک با شکست و ناکامی مواجه می شود و در زمان مناسب هم پیشرفت لازم را نخواهد داشت. خواندن زمانی تحقق می یابد که دانش آموزان بتواند حروف را به طور صحیح با هم ترکیب کند و کلمه عبارت را خوب و روان بخواند و آنرا درک کند.

اگر خواهان تربیت دانش آموزان خلاق، متفکر، مستقل و کنجکاو هستیم و اگر در پی کشف علل کاهش افت تحصیلی و ارتقاء انگیزه پیشرفت تحصیلی آن ها باید برنامه ریزی درسی را به سمت توسعه ذهنی و گسترش ظرفیت اندیشیدن سوق دهیم که یکی از این شیوه ها نهادینه شد فرهنگ مطالعه در زندگی دانش آموزان است.

اهمیت فارسی در دوره ی ابتدایی:

جان دیویی و فریر معتقدند: انسان از طریق خواندن به خود آگاهی و شعور اجتماعی می رسد^۱ انجمن بین المللی ارزشیابی تحصیلی IEA در مورد اهمیت خواندن می گوید: (خواندن یکی از تواناییهایی است که دانش آموزان در طول یادگیری خود در سالهای اولیه دبستان کسب می کنند و موجب رشد عقلانی، عاطفی و اجتماعی کودک شده و توان یادگیری او را در موضوعات دیگر تقویت می کند^۲. بنابراین خواندن اساسی ترین وسیله ی آموزش است و فرد با کسب مهارت خواندن معلومات لازم زندگی را کسب می کند و قوه ی تمیز، استدلال، تعمیم، تجرید، حکم و قضاوتش تقویت می گردید. شخصیتش پرورش یافته و با کسب اطلاعات سودمند با دیگران رابطه ی حسنه برقرار کرده و لذت روحی و نشاط خاطر را برای خویش و دیگران فراهم می سازد.

اهداف فارسی در دوره ی ابتدایی:

محمد رضا-آموزش خواندن-ص ۳۱-۱ سنگری

- ۱- شناخت حروف و کلمات و درک معانی آنها به منظور قادر شدن برای خواندن و فهمیدن مطالب نوشتاری که برای او تدوین شده.
- ۲- پرورش قوه ی قضاوت صحیح در کودکان جهت استخراج مطالب از منابع مفید و تشخیص مطالب درست از نادرست.
- ۳- ایجاد تواناییها مطلوب در خواندن مانند بلندی یا کوتاهی صدا، کندی یا تندى خواندن، نشان دادن حالات عاطفی نویسنده، رعایت نشانه های دستوری، تلفظ صحیح و لذت بردن از خواندن در جمع بدون اضطراب.
- ۴- ایجاد علاقه به خواندن انواع کتابها و مطالب نوشتاری برای پر کردن اوقات فراغت رفع خستگی، لذت بردن و بدست آوردن مطالب مورد نیاز .
- ۵- گسترش خزانه لغات.
- ۶- پرورش قوای ذهنی مثل تفکر، تخیل و ...
- ۷- آشنایی با ویژگی های اجتماعی، فرهنگی و اخلاقی جامعه خویش و ایجاد سازگاری با آن رسانه های آموزشی: کلیه امکاناتی هستند که تحت شرایط آن دانش آموزان قادرند اطلاعات، رفتار و مهارتهای جدیدی را با درک کامل بدست آورند.

هدف مطالعات غیر درسی: ایجاد انگیزه برای یادگیری و تاکید به کاربرد بالقوه این دانش در موقعیت های مختلف یادگیری.

بیان مساله:

مساله مورد تحقیق در پژوهش حاضر این است که مطالعات غیر درسی چگونه می تواند موجب بهبود یادگیری درس فارسی شود؟

در بررسی این موضوع می توان اظهار داشت: عوامل بسیاری می توانند روند یادگیری درس فارسی را تسهیل و تعمیق نمایند، یکی از این عوامل بهره گیری از مطالعات غیر درسی توسط دانش آموزان کلاس اول ابتدایی است. در این کلاس برای آموزش خواندن از روش جاست کارپینتر استفاده شده چون خواندن با درک مطالب توأم است. لازم به ذکر است در همه کشورها ارتباط مبتنی بین پیشرفت سواد خواندن و درگیر بودن کودکان در فعالیت های سواد خواندن قبل از ورود به مدرسه (مانند کتاب خواندن، قصه گوئی، شعر خوانی، بازی با حروف الفبا و کلمات) وجود دارد. در همه کشورها دانش آموزان متعلق به خانه هایی با کتابهای کودکان زیاد (بیش از ۱۰۰ جلد) نسبت به دانش آموزان متعلق به خانه هایی با کتابهای کودکان کم (کمتر از ۱۰ جلد)

عملکرد بالاتری داشته اند. به طور متوسط در همه کشورها دانش آموزانی از سطح پیشرفت خواندن برخوردارند که والدین آنها مدت زمانی را بیشتر از ۶ ساعت در هفته مطالعه می کرده اند و نگرشی مثبت به خواندن و مطالعه داشته اند.

اهداف تحقیق:

- بهبود یادگیری درس فارسی
- ایجاد علاقه به مطالعه کتب غیر درسی
- تعمیق یادگیری
- استفاده از آموخته های درس فارسی در موقعیت های مشابه

فرضیه ها:

- مطالعات غیر درسی موجب بهبود یادگیری درس فارسی می شود.
- تلفیق درس فارسی با مطالعات غیر درسی موجب کاربرد آموخته ها در موقعیت های مشابه است.

تاریخچه تحقیق:

ارزش مطالعه بر کسی پوشیده نیست. حتی پیشینیان ما نیز به این امر آگاهی داشته و تمدنهای کهن و باستان را بر پایه کتاب و کتابخوانی بنا نهادند. به تعبیری دیگر از گذشته کهن تا عصر اتم و تکنولوژی. کتاب به معنای اعم آن یعنی علم و دانش که همواره به دنیای بشر احاطه داشته. البته مطالعه تنها افزایش علم و دانش را به دنبال ندارد بلکه گستره ی وسیعی را و قابلیت های دیگری را در انسان به وجود می آورد. سلامت جسمانی و روانی، خلاقیت و نوآوری، روابط اجتماعی، آینده شغلی و... نتیجه ی مطالعه است. در عصر کهن کتاب نایاب بود و فقط به قشر خاصی از افراد جامعه تعلق داشت، اما در عصر کنونی کتاب پدیده ای کاملاً عمومی و همگانی است. صاحب نظران معتقدند کتاب رسانه ای است که مطالبش مقید به زمان و مکان نیست اما متأسفانه در بین گروه سنی کودک و نوجوان از جایگاه واقعی برخوردار نیست، در حالی که کودکان تا پیش از ورود به دبستان معمولاً دوستدار کتاب و مطالعه هستند. آنچه تحقیقات نشان می دهد این است که مطالعه در دوران مدرسه به عنوان یک نیاز شناخته نشده و احتمالاً بخش بزرگی از این حس بی علاقه ای از واقعیت های درون مدرسه برمی خیزد. بررسی و تحلیل سیستم آموزشی کشور بیانگر این است که مطالعه از جایگاه مناسبی در بین کودکان و نوجوانان برخوردار نیست، چون معلمان کمتر تکالیف درسی را به کتب غیر درسی و آموزنده گره می زنند و کتب موجود در کتابخانه های مدارس غیر مرجع بوده و متناسب با نیازهای کودکان و نوجوانان تهیه نمی شود، همچنین عدم انگیزه والدین به مطالعه و ندانستن اهمیت مطالعه در زندگی و سرنوشت خود و تحلیل عملکرد و سایل ارتباط جمعی و... نیز از علل بی توجه ای به مطالعه است.

تحلیلی کلی بر مطالعه و توجه به ویژگیهای کودکان هفت ساله:

دنیای کودکی از حیث خاص بودن شگفت آور است به همین علت از دنیای بزرگسالان جدا می شود. در واقع کودکان افکار، نگرش ها، و رفتارهای منحصر به فرد خود را دارند. کنجکاوی از خصیصه های اصلی آنهاست. به همین دلیل به راحتی تحت تاثیر محرکات محیطی واقع می شوند. این فرزندان عینی گرا هستند، یعنی باید ببینند و لمس کنند تا باور نمایند. البته باید به این مقلوله جنسیت و شخصیت و تفاوت های فردی هر کودک رانیز افزود و با عنایت به تمامی این ویژگیها مدیریت رفتار و اندیشه کودکان معنادار می شود. بنابراین انتخاب کتاب برای کودکان باید با توجه به سن آنها باشد. کودکان ۷ ساله به قصه هایی با تم های واقعی تا افسانه ای علاقمندند اما داستانهای ماجراجویانه و خنده دار نیز در آنان شوق و رغبت مطالعه ایجاد میکند. البته کتابها باید پاسخگوی کنجکاوی کودکان نیز باشد. در حالی که تحقیق خانم باب الحوائجی بیانگر این است که کتب درسی و غیر درسی کمتر به تحریک ذهنی کودکان توجه دارد و باب تخیل و تجربه را به روی آن ها می بندد^۱. بنابراین با مراجعه به کتب مختلف و مطالعه آنها پی بردم که برای بهبود یادگیری درس فارسی باید به این نکات توجه کنیم:

۱- سلامت جسمانی کودکان: دیدن، شنیدن، عدم تاخیر در گفتار یا نقیصه هایی، در این دستگاه و سلامتی عمومی بدن می تواند در مهارت خواندن موثر باشد. زیرا شرط اول یادگیری زبان دیدن و شنیدن است. و کودکی که نقیصه هایی در چشم و گوش داشته باشد رشد گویایی مناسبی نخواهد داشت. بدیهی است چنین کودکی با داشتن ضعف در ارکان اولیه ی زبان در خواندن نیز دچار مشکل می شود.

۲- آمادگی ذهنی: بین تحولات شناختی کودک و خواندن و درک و فهم رابطه وجود دارد به همین دلیل کسانی که دچار عقب ماندگی شدید ذهنی هستند به یادگیری خواندن قادر نمی شوند. (گزل) که جریان رشد را بر پایه اصول زیستی مورد بررسی قرار می دهد معتقد است: آموزش خواندن در مرحله ی معینی صورت می گیرد و تا زمانی که این توانایی ها آشکار نشده آموزش خواندن باید به تعویق افتد^۱. (مورفت) و (واشبرن) ۱۹۳۱ طبق تحقیقات خود اعلام کردند که لحظه مناسب برای آموزش رسمی خواندن ۶/۵ سالگی^۲. اما تحقیق دیگری در همین زمینه نشان می دهد که شیوه آموزش مهمتر از منتظر ماندن برای رسیدن کودک به سن عقلی خاص است. (دورکین) و (مدرنی و دورل) معتقدند که مرحله ضروری آموزش آغازین خواندن با توانایی تشخیص حروف است^۳.

آبان ۱۳۸۵ - ص ۱۷-۱ مجله تربیت

محمد رضا-آموزش خواندن-ص ۳۱-۲-۳-۱: سنگری

- ۳- رشد عاطفی واجتماعی: کودکی که بتواند با محیطش سازگار باشد، با همسالان خود بازی می کند، در فعالیتهايش تمرکز حواس داشته باشد و یا دقیق باشد و احساس امنیت خاطر نماید در امر خواندن به مراتب موفق تر خواهد بود. برنامه های آموزشی تلویزیون و رسانه ها مانند کتاب،مجله،روزنامه و... می تواند در آمادگی خواندن کودک موثر باشد.
- ۴- همکاری و هماهنگی والدین و معلمان: این دو گروه باید علائم آمادگی خواندن را بشناسد و به موانعی که بر سر راه پیشرفت تحصیلی کودکان وجود دارند آگاه باشند. فرصت های لازم را جهت کسب تجربه فراهم آوردند و آنها را به کاربرد و درک کلمه ها و جمله ها تشویق نمایند تا میل خواندن در آنها ایجاد گردد. بدیهی است والدینی که برای بچه ها کتاب می خوانند و آنها را به مسافرت و بازدیدهای علمی فرهنگی می برند و تماس بیشتری با دیگران پیدا می کنند از توانایی کلامی بیشتری برخوردار می شوند و به راحتی می توانند تجربه ها و برداشت های خود را در هر موقعیتی اظهار نمایند و در مسائل آموزشی شرکت فعال داشته باشند. سرانجام این عوامل و بسیاری موارد دیگر در درک خواندن و قدرت نوشتن آنان تاثیر به سزایی دارد.
- ۵- عادت دادن کودکان به مطالعه: کودکی که کتاب می خواند در مقایسه با همسالانش بینش و آگاهی وسیع تری دارد و باعث می شود به دنیای اطرافش مسلط تر باشد و اعتماد به نفس بیشتری داشته باشد و در استحکام پایه های شخصیتی او تاثیر بسیاری دارد و در آینده موجب رشد و خلاقیت او می شود. تحقیقات انجام شده در روانشناسی بیانگر این مطلب است که کودکانی که از سنین پایین با مطالعه خو میگیرند بعدها در زندگی قدرت تفکر بهتری پیدا می کنند و در برابر مسائل و مشکلات واکنش مثبت تر و خلاق تری نشان می دهند برای ایجاد این عادت نیاز به همکاری اولیاء کودکان و مربیان تعلیم و تربیت است تا از طریق اجراء شیوه های صحیح مطالعه انگیزه لازم را در کودکان بیافریند.
- ۶- آموزش گوش دادن صحیح و سخن گفتن: کودکان از هنگام تولد دارای تواناییهای بالقوه ای هستند که ضعف در هر یک از آنها میم تواند تاثیر منفی بر روابط اجتماعی آنان بگذارد مثلا کودکانی که دچار ضعف توجه اند در زمینه شنیدن و در توجه به صحبت های دیگران هم مشکل دارند یا کودکانی که نمی توانند مکالمه را درست پی گیری کنند ممکن است دچار نقص در حافظه باشند. الگوی تکلم در ۵ یا ۶ سالگی شروع به ظاهر شدن می کند و گوش دادن امری اکتسابی وارادی است. علمای تعلیم و تربیت این دو رکن را عامل اساسی اجتماعی شدن انسان دانسته اند. کودک از این طریق محدودیت زمان و مکان را شکسته دایره قدرت سعی خود را افزایش داده، از عقاید دیگران آگاه شده و افکارش را به دیگران منتقل می کند. اختلال در تکلم موجب بروز مشکلات عاطفی، سکوت مرضی، هیجانات شدید و نهایتا عدم ایجاد ارتباط صحیح و

عقب ماندگی درسی می شود. یادگیری گوش دادن صحیح نیز موجب باز شناسی آواها و درک مفهوم کلی پیام و مصداقها می شود.

۷- داشتن تحرک بدنی: از چندی پیش فیلسوفان تعلیم و تربیت به دو دلیل تحرک را در برنامه های آموزشی گنجانده اند. الف: پرورش کودکان شاد و مشتاق به یادگیری. ب: تسکین تنش های کودکان که می تواند در امر یادگیری آنان تاثیر منفی داشته باشد. چون کودک مشکلات عاطفی و روانی خود را در بازی منعکس می کند و این اولین گام برای ورود به دنیای کودک و شناخت اوست که از مهمترین و ظایف معلم است. پیازه معتقد است: (بازی به عنوان ابزاری برای حل بحرانهای عاطفی و هیجانی و کاهش مشاجرات بین کودکان است).^۱ لاندنرت بازی را جزء جدا نشدنی از زندگی کودکان می داند چون عامل شیوه طبیعی یادگیری و برقراری ارتباط سالم او با دیگران است و عدم تحرک را عامل ایجاد مشکلات و یادگیری زبان و ریاضی می داند.^۲

۸- رسیدگی به تغذیه کودکان: خانواده هایی که مشکلات عمده بهداشت و تغذیه دارند فرزندانشان در معرض در معرض سوء استفاده و علی الخصوص فقر آهن قرار میگیرند. در کشورهای توسعه نیافته و در حال توسعه بیشترین فقر اقتصادی از این نوع است. این بیماری بیشتر تابع سن و جنس است و کودکان کوچکتر آسیب پذیرترند. عوارض مهم فقر آهن عبارتند از: بی تفاوتی، خستگی، بی حسی، کاهش قدرت یادگیری و عدم تمایل به فعالیتهای فیزیکی مثل ورزش.

۹- شرایط فرهنگی خانواده: خانواده اولین محیط تعلیم و تربیت برای کودکان است. کودک از طریق همانند سازی با والدین بسیاری از عادات را می آموزد. چون کودکان آینه رفتار والدین خود هستند.^۳ (گلاور) والدینی که تجارب خوشایندی از دوران تحصیل خود دارند، یا علاقه آنها به مطالعه خود کتابخانه د ر منزل و دسترسی کودک به کتابهای متناسب با سن و علاقه اش و عدم تحمیل فشار و انتظارات نابجای والدین از فرزندان از عوامل مهم خواندن هستند. چون ارتباط مهمی بین نگرش والدین با رفتار کودکان است. همچنین پیشرفت خواندن کودکان نتیجه پیشرفت خواندن در خانواده است.^۴ (گلاور ۱۳۸۱)

۱۰- چگونگی ارتباط معلم با دانش آموز: یکی از ویژگیهای بارز کودکان هشت ساله اضطراب و دلهره است و اگر ارتباط معلم با دانش آموز با ترس و فشار و احساس امنیت کودک توأم باشد موجب سردرد، سرگیجه و دل درد کاذب می شود. و سطح یادگیری را کاهش می دهد. همچنین اگر هنگام خواندن با صدای بلند معلم کودک مرتباً تذکر دهد و یا ملامت کند دانش آموز دلسرد شده و موجب عدم تمرکز حواس او می شود ولی احساس آرامش و امنیت عامل افزایش دقت حواس است.

دکتر محمدرضا سنگری ص ۴۲-۲-۱ آموزش خواندن و راهبردهای نوین آموزشی
تابستان ۱۳۸۴ ص ۲۱-۴-۳ مجله تربیت

۱۱- توجه به تفاوت های فردی کودکان: استن هاوس عقیده دارد (معلم باغبانی است که گل‌های متفاوتی را پرورش میدهد^۱). دانش آموزان همه به یک اندازه و با یک سرعت در خواندن پیشرفت نمی کنند. بعضی در اول کند پیشرفت می کنند و به مرور سرعت بیشتری پیدا می کنند و عده ای خیلی زود قواعد خواندن را فرا می گیرند و گروهی با نظم فکری خاص که دارند به خوبی می توانند مطالبی را که خوانده اند گزارش دهند. بنابراین توجه به تفاوت‌های فردی کودکان اولین وظیفه اولیاء و مربیان تعلیم و تربیت است. خداوند در سوره نوح آیه ۱۳ در قرآن کریم در این مورد می فرماید: (مالکم لا ترجون لله و قارا و قد خلقکم اطوارا) پیامبر گرامی اسلام در این مورد می فرماید: الناس معادن کمعادن ذهب والفضه^۲. بی توجهی به تفاوت‌های فردی و انتظار یکسان از کودکان به خاطر عدم شناخت تواناییها و استعداد های کودکان است. پیامبر گرامی فرموده اند: اگر کودک را به انجام کارهای طاقت فرسا وادار کنیم موجب گناه، طغیان و سرکشی و شکست عزت نفس کودکان می شویم.^۱

۱۲- توجه به ارتباط خواندن با دروس دیگر: جدا کردن خواندن از سایر دروس دیگر غیر ممکن است. چون خواندن با املاء و انشاء ارتباط مستقیم دارد. خواندن شرط موفقیت در دروس دیگر است. دانش آموزی که روش صحیح خواندن را بیاموزد نسبت مطالعه علاقمند می شود و در موضوعات مختلف تسلط لازم را کسب می نماید.

۱۳- انگیزه و رغبت برای خواندن و مطالعه: در کلاس های مدارس ما معمولا محرکی به جز دستور معلم وجود ندارد. بنابراین به کنش درونی و احساس کودک توجهی نمی شود تا رغبت او برانگیخته گردد. در حالیکه استفاده از تجارب اولیه کودکان ارتباط آن با مسائل آموزشی با نیازها و زندگی کودک نیز موجب علاقه مند شدن کودک می شود. کاوه اکباتانی معتقد است: جوهره ی موفقیت هر کاری علاقه وافر و فکر پر شور است.^۲ و اساسی ترین هدف آموزش ابتدایی علاقمند ساختن نوآموز به یادگیری است.

۱۴- روش و وسایل تدریس مناسب: اگر معلم در تدریس به کتاب درسی اکتفا نکند افق های وسیعی در ذهن کودکان برانگیخته می شود به همین خاطر لئونارد و داوینچی عقیده دارد: باید یک موضوع درسی را از زوایای متعددی بررسی نماییم.^۱ کتاب خانه و کتابدار دلسوز مهربان و توجه به زمان مناسب برای مطالعه غیردرسی عوامل پیشرفت خواندن هستند.

^۱ مجله ذهن برتر- آذر ۱۳۸۶ ص ۹

تعلیم و تربیت دوره اسلامی- انتشارات تهران- ۱۳۸۲- ص ۴۶- محسن^۲ شکوهی یکتا

۱۳۸۲- ص ۲۵- انتشارات تهران - محسن- تعلیم و تربیت دوره اسلامی^۱ - شکوهی یکتا

^۲ ذهن برتر- اردیبهشت ۱۳۸۱- ص ۱۹ و ۸

بهمن ۱۳۷۷- ص ۳۱- مجله موفقیت

همچنین روش تدریس فعالیت محور از عوامل مهم یادگیری هستند. توجه به سن نوع زبان و استعداد کودکان نیز از عوامل مهم یادگیری هستند.

هماهنگی های معلم با اولیاء دانش آموزان

۱- ارتباط با کودک: زیبایی، هوش، موفقیت سرمایه های ارزشمندی هستند که حاصل شغف درونی، آرامش و اعتماد به نفس است. به همین خاطر موسس علم روانشناسی مثبت گرا مارتین ای. بی. سیلیگمن رئیس سابق APA معتقد است کودکان شاد کودکان موفقند و کودکان موفق شادند^۱. منشاء شادی ارتباط سازنده میان افراد است. کسانی که احساس عشق و امنیت کمتر دچار بیماری و سانحه می شوند، ولی احساسات و عواطف سرکوب شده خصوصاً در دوران کودکی بر سلامت و روان فرد تاثیر می گذارد. عدم روابط صحیح عاطفی بیش از ۵۰ رذیله اخلاقی ایجاد می کند که برخی از آنها عبارتند از: آرزو اضطراب، انتقام جویی، بد خواهی، تحقیر، ترس، تنفر، توقع، حسادت، حرص، دلبستگی، دو رویی، ستم، سرزنش، شهوت، عجله، عصبانیت، خشم، خشونت، خود پرستی، غصه، نومییدی، وسواس و...^۲. (بهداری نژاد) همچنین اکثر بیماریهای جسمانی ناشی از ناراحتی های درونی است و تاثیرات آن به صورت اختلال در خواب، خاموشی میل جنسی، افزایش فشار خون، زخم معده، آسم، پرکاری غده تیروئید و... است^۳ (چینی ۱۳۷۵). اگر عوامل ایجاد کننده ناراحتی های عاطفی و روانی را والدین از خود و فرزندان دور کننده و نحوه رهایی از آنها را به فرزندان آموزش دهند کودکان شادی دارند، که برای نیل به این هدف باید دانست: دنیایی مکان زندگی انسان هاست، دنیایی بی عیب و نقص نیست و میزان ناخشنودی ما در واقع فاصله واقعیت ها و آرمان هاست. فاصله میان واقعیت کنونی و هر چیزی با آن چه باید باشد. اگر میزان توقعات و انتظارات را کم کنیم شادی آسانتر بدست می آید و زمانی که کودک احساس نشاط و امنیت می کند و میل به تحرک و کنجکاوی و یادگیری در او تقویت می شود.

۲- تشویق: اصل حیات و رشد و کمال انسان را خداوند بر پایه محبت و تفاهم قرار داده، چون از طریق رفتار بهتر می توان با کودک کنار آمد تا با استبداد، تشویق روحیه کودک را به اعمال نیک تحریک و ترغیب می کند. و با انجام اعمال شایسته به ارزش وجودی خویش پی می برد و شخصیتش را کاملتر می سازد. ویلیام جمیز در این مورد می گوید: (همانا اصیل

آذر ۱۳۸۵-ص ۱۲-۱ مجله ذهن برتر

^۲ پیوند-مهر ۱۳۸۶-ص ۱۸

^۳ پیوند- مهر ۱۳۸۶-ص ۲۶

ترین نیاز در طبیعت انسان نیاز به گرمی داشتن می باشد)^۱ نیاز به تشویق از امیال فطری انسان است و برای همه افراد تا پایان عمر لازم است و برای افراد کمرو و کم معاشرت که احساس حقارت می کنند و کمبود محبت دارند لازمتر است. روح شکست خورده کودک با تشویق ترمیم می شود، احساس اعتماد به نفس می کند، استعدادهایش رشد می کند و توانایی های بالقوه اش به فعلیت می رسند. چه بسیار تلاش فوق العاده ای که نتیجه تحسین است. کودک حاضر می شود هرگونه مرارت و محرومیت را بر خود تحمیل کند تا رضایت اولیاء مریبان خود را جلب کند. خداوند متعال در سوره انفال آیه ۶۵ می فرماید (یا ایها النبی حرز المومنین علی الفتال ان یکن منکم عشرون صابرون یغلبوا ماتین و ان یکن منکم ما یغلبو الفامن الذین کفرو با فهم لایفقهون) بنابراین از طریق تشویق باید رفتارهای صحیح مانند دقت، توجه و به موقع صحبت کردن و یا سکوت و پذیرش مسئولیت و همکاری را گسترش دهیم.

۳- توجه به وضعیت غذایی کودک: انسانی برای رشد و تداوم زندگی به دریافت مرتب غذا نیاز دارد تا با هضم و جذب آن انرژی لازم برای انجام اعمال حیاتی را بدست آورد. تغذیه ناسالم از مهمترین عوامل بروز بیماری است. در دوران کودکی و به خصوص در سنین دبستان و در دوره نوجوانی به دلیل رشد سریع انسانی بیش از هر زمان دیگر به تغذیه مناسب نیازمند است و برای خیلی از خانواده ها تنقلات فاقد ارزش و ... جزئی از رژیم غذایی عادی روزانه محسوب می شوند که این بر روی یادگیری تاثیر می گذارد. مثلا کودکانی که صبحانه نمی خوردند در یادگیری دروسی مثل ریاضی و علوم کارایی کمتری دارند و قدرت ابتکار و خلاقیت آنان کاهش می یابد^۲(میرزا بیگی ۱۳۸۵) چون کاهش قند خون در سطح مغز موجب اختلال در تمرکز حواس می شود. همچنین عامل بیماری های قلبی، سرطان، دیابت و فشار خون و رژیم بد غذایی است. خوردن صبحانه و غذاهای سالم باعث کنترل وزن و کاهش سطح کلسترول خون می شود. کودکانی که صبحانه می خورند کمتر دچار دل درد و ناراحتیهای دیگر می شوند.

۴- شناخت توانایی های بالقوه توسط کودک و کسب موفقیت او: کودکی که بتواند توانمندیهای خود را بشناسد از عزت نفس خوبی برخوردار است، عزت نفس مجموعه ای از عقاید و احساساتی است که ما از خودمان داریم و برانگیزه ها، نگرش ها و رفتار ما تاثیر می گذارند و سازگاری عاطفی و اجتماعی ما را تحت تاثیر می دهند. زمینه شکل عزت نفس از همان موقع تولد است، زمانیکه کودک نوعی احساس پیشرفت را تجربه می کند اولین گام خودشناسی است. بنابراین کودک بر مبنای تعاملش با محیط و دیگران است که (ادراک شخصی) خود را می سازد و والدین اولین نقش اساسی را دارند. بنابراین والدین و مربیان تعلیم و تربیت برای تقویت عزت نفس کودکان باید به این مسائل توجه نمایند: ۱- والدین و مربیان آینه

ص ۱۹- دی ماه ۱۳۷۹ - ۱- ذهن برتر

۲- پیوند- بهمن- ۱۳۸۶- ص ۱۹

رفتار کودکان هستند. ابن خلدون معتقد است همانگونه که دود را دلیل بر وجود آتش است رفتار و نگرش های کودک نیز تحت تاثیر نگرش مربیان است^۱. بنابراین مربی موفق کسی است که برای کودک الگوی مثبتی باشد، عقاید نادرست کودک را شناسایی کند و با معرفی معیارهای صحیح و در خور فهم کودکش او را راهنمایی کند، با او صمیمی و مهربان باشد، بازخورد مثبت و صحیح بدهد، محیط سالم و بالنده ای فراهم نماید تا کودک با علاقه در فعالیتهای سازنده شرکت کند.

۵- تقویت مهارتهای اجتماعی کودک: مهارتهای اجتماعی، مهارتهای هستند که فرد را برای تعامل با سایر افراد اجتماع آماده می کند. کودکی که این مهارتها را بیاموزد در موقعیت های گوناگون رفتاری صحیح و مناسب از خود نشان می دهد. این گروه از کودکان قادرند فعالیتهایی لذت بخش انجام دهند و تمام آموزش ها را رویی با زمی پذیرند. شکست کودک در روابط اجتماعی سنگین تر و دردناک تر از شکست او در تحصیل و آموزش است. چون در سلامت روانی و احساس ارزشمندی بسیار موثر است. کودکان از هنگام تولد دارای تواناییهای بالقوه ای در زمینه حرکت، کلام و جلب توجه و خصلتهای گروهی هستند. ضعف در اینها موجب تاثیر منفی بر روابط اجتماعی، ضعف توجه و درک صحیح موقعیت ها می شود و اغلب بدخلقی، عصبانیت و ناکامی ها و افسردگی .... را به دنبال دارد

۶- آموزش مهارت حل مساله با استفاده از محسوسات و ملموسات با توجه به وضعیت هوشی و ذهنی کودک و راهنمایی معلم و درگیر شدن دانش آموز با چالش ها و درک مسئله توسط کودک و سپس حل آن بدون عجله معلم. اگر معلم فرصت حل مساله را از کودک بگیرد کودک احساس یاس و ناامیدی و شکست کرده. اعتماد به نفس او کاهش یافته و نسبت به یادگیری بی رغبت می شود، دانه می گوید: (دانش همیشه از پی نادانی می آید)^۲. بنابراین ما از آنچه نمی دانیم به ذوق می آییم و طبق اولین اصل روش شناسان خلاق اینجاست که افکار به صورت معلق در آمده و اولین جرقه های درخشش در ذهن ایجاد می شود که نتیجه آن شوق و انگیزه درونی برای یادگیری است. و آمادگی برای حل مساله بعدی .

۷- یادگیری برای کسب تجربه: حضرت علی (ع) می فرماید: (التجربه فوق العلم)^۱. زمانیکه یادگیری نتیجه تلاش فکری کودک است و او آموخته ها را با محیط پیرامون زندگیش ارتباط می دهد، یادگیری برایش لذت بخش شده و احساس

^۱ مجله تربیت- دی ماه ۱۳۸۴-ص ۱۶

^۲ مجله ذهن برتر- مهر ۱۳۸۴-ص ۲۵

^۱ مجله تربیت- شهریور ۱۳۸۵-ص ۱۶

رشد و شایستگی می کند. رسانه های آموزشی مانند فیلم ها، بازی با حروف و کلمات مطالعه حس کنجکاوی کودکان را تقویت می کند.

۸- توجه به موقعیت اجتماعی کودکان در مدرسه: توانایی دانش آموزان در زمینه دوست یابی و برقراری روابط گروهی در مدرسه متفاوت است. گروهی از بچه ها دارای صفات پسندیده اجتماعی اند و رفتارهایشان مورد تایید دوستان، آشنایان و اطرافیانشان است. گروهی دیگر مهارت خاصی در دوست یابی دارند و می توانند در موقعیت های جدید خود را با دیگران سازگار و هماهنگ کنند. این کودکان اجتماعی و برونگرا هستند و از بودن در جمع لذت می برند. برخی از کودکان محبوب و پرطرفدارند چون تیم ورزشی مدرسه، عضو انجمن مدرسه، نماینده کلاس و... هستند. آنها اعتماد به نفس دارند و می توانند نقش رهبری گروه را بعهده بگیرند. برخی دیگر ساکت و خجالتی و کمرو هستند، آنها یکی دو دوست صمیمی بیشتر ندارند، تمایلی به شرکت در فعالیتهای گروهی هم ندارند.

لازمه ایجاد روابط اجتماعی مهارتهای کلامی و غیر کلامی هستند^۱. (لویس ۱۹۹۸) مهارتهای غیر کلامی مثل زبان بدن و حالت های چهره و درک لحن صدای دوستان است و کودکانی که از مهارتهای تکلمی لازم برخوردار نیستند بسیاری از مفاهیم و اصطلاحات را درک نمی کنند. کودکانی که از مهارتهای لازم اجتماعی برخوردار نیستند، اغلب بد اخلاق، عصبانی، اندوهگین و ناکام هستند و چهره ای عبوس دارند این کودکان به بیماری های انزوا طلبی و افسردگی و پرخاشگری مبتلا شده و عدم احساس امنیت آنها موجب کاهش یادگیری و عدم پیشرفت تحصیلی می شود.

۹- استفاده از روش ها و تکنیک های صحیح در آموزش فارسی: توجه به رویکرد فعالیت محور و فعالیتهای مکمل آموزشی اصول ضمنی آن عبارتند از:

الف: توجه به پیش نیاز و تجارب اولیه کودکان کمتر از ۱/۴ دانش آموزان در بدو ورود به مدرسه از سواد خواندن که همانا بازی با کلمات و قصه گوئی است برخوردارند، با تلفیق آموخته ها با زندگی کودک است که آنها احساس بی نیازی نمایند و با اتکاء به تجاربشان انگیزه آموختن در وجودشان برانگیخته می شود.

ب: مهارت خواندن فقط به درس فارسی محدود نمی شود بلکه زمینه ای است برای پیشرفت سایر درس ها که تلفیق فارسی با کتاب قصه برای کودکان یکی از این شیوه هاست لئونارد و داوینچی معتقد است: زمانیکه موضوعی را از زوایای متعددی می نگریم دریچه های وسیعی در ذهن دمیده شده و دامنه درک توسعه یابد.^۲

^۱ مجله پیوند- آبان ۱۳۸۳- ص ۲۰

دی ماه ۱۳۸۲- ص ۱۸-^۲ مجله موفقیت

۱۰- تقویت مهارت‌های چهارگانه زبان آموزی: کودکی که مهارت‌های سمعی زبان آموزی را در خانواده بیاموزد در فراگیری

مهارت‌های بصری زبان هم پیشرفت می کند بنابراین راه کارهای زیر انجام شد:

- خواندن از روی درس و کتابهای داستانی با صدای بلند .
- گفتگو با دانش آموزان خصوصا دانش آموزان منزوی درباره اتفاقات روزانه که موجب نشاط آنان می شد.
- نوشتن کلمه توسط دانش آموزان به روی شن های حیاط مدرسه (بازی آموزشی)
- کلمه سازی با کارت حروف مقوی که با توجه به تدریس هر نشانه توسط دانش آموزان تهیه می شود.
- وارونه ساختن کلمات
- نوشتن کلمه بر روی تابلو کلاس با چشمان بسته.
- ساختن کلمه با توجه به جای خالی یک حرف از حروف الفبای فارسی.
- مرتب ساختن حروف به هم ریخته الفبای فارسی برای ساختن یک کلمه معنا دار.
- مرتب نمودن جمله با توجه به کلمه ی داده شده.
- کامل نمودن جمله با توجه به یک کلمه که دانش آموزان باید حدس می زدند.
- نوشتن موضوع برای نقاشی دلخواهی که می کشیدند و به مرور زمان نوشتن یک جمله تا چند جمله درباره نقاشی خود.
- تعریف نمودن قصه و به مرور زمان خلاصه گویی همراه با نتیجه و نام نویسنده با توجه به کتاب قصه ای که اولیاء کودکان در منزل برایشان خواندند.
- منسجم نمودن جملات در رابطه با موضوع نقاشی.
- نوشتن یک تا چند جمله از کتاب قصه ای که خوانده اند.
- همکاری اولیاء و معلم برای ارتباط نقاشی و نوشتن ۳و۲ جمله در قالب داستانهای بسیار کوتاه و به مرور زمان در ۲ صفحه.

۱۱- اهمیت دادن به بازیهای روزانه کودک: بازی از عوامل مهم در رشد و سلامت جسمی و روانی و عاطفی کودکان است. آنها از طریق بازی قواعد و اصول زندگی اجتماعی را می آموزند. شدیدترین محرومیت برای کودک محرومیت او از بازی است. پیامبر گرامی اسلام(ص) در این مورد فرموده اند: کودکان پر تلاطم و بازیگوش در بزرگسالی افرادی حلیم و خویشتن دار می شوند. مرحوم مجلسی نیز گفته : اگر فرزندان در خردسالی بازی نکنند و مطیع و آرام باشند در بزرگسالی از هوش و استقامت لازم برخوردار نمی شوند.

۱۲- یادگیری مهارت‌های اجتماعی: کودکان علاوه بر خانواده با معاشرت با دوستان همسال است که مهارت‌های اجتماعی را می‌آموزند بنابراین راهکارهای انجام شده عبارتند از: صمیمیت بیشتر والدین و گوش دادن با حوصله به صحبت‌های کودک و تقاضای اولیاء برای همکاری از فرزند البته سطح انتظار بر اساس توانایی کودکان باشد. پیامبر گرامی (ص) فرمودند: اگر ما بیشتر از توانایی از کودکان انتظار داشته باشیم او را به گناه و طغیان و دروغ‌گویی وادار می‌کنیم. اجراء دقیق قوانین در زندگی- خواندن کتاب داستانهای آموزنده و مفید برای کودکان تا از طریق همانند سازی با شخصیت‌های واقعی داستان مهارت‌های اجتماعی را بیاموزند. ضمن برنامه ریزی برای کودک برای اجراء فعالیت‌هایش زمانی را هم برایش اختصاص دهند تا برنامه‌های دلخواه تلوزیون را ببینند - فعالیتهای گروهی آموزشی در کلاس درس و خواندن شعرهای دسته جمعی - اجراء نمایشنامه‌ها و بازیهای عروسکی- توصیف نقاشی‌ها و خلاصه‌گویی و خواندن از روی کتاب قصه‌ها در حضور هم کلاسی‌ها- درخواست همکاری و اعطاء مسئولیت‌ها با توجه به سطح توانایی آنها در کلاس- توجه به اصول مدیریت بر خویشتن همراه با اغماض‌های سنجیده و تشویق‌های به موقع- سنجش پیشرفت درسی هر دانش‌آموز نسبت به خودش.

۱۳- توجه به ساعات خواب و برنامه غذایی سالم کودکان در سنین مختلف خصوصاً در دوره دبستان و نوجوانی به تغذیه و ساعات منظم خواب بیشتری نیاز دارند چون دوره رشد آنان سریعتر است بنابراین از جمله مسائلی که در جلسات آموزش خانواده مطرح شد توجه به این مطالب بود:

- در برنامه غذایی روزانه از مواد غذایی حاوی آهن مثل انواع گوشت و حبوبات و سبزیها استفاده شد.
  - در میان وعده‌های غذایی به جای استفاده از تنقلات غذایی کم ارزش از انواع خشکبار (برگه‌ها، هلو، زردآلو، آلو، توت خشک، انجیر، کشمش، و خرما) و انواع (گردو، بادام، فندق، و پسته) استفاده شد.
- خواب و تغذیه مناسب مانع خستگی بی تفاوتی و بی علاقه‌ای به فعالیتهای فیزیکی می‌شود. و از افت یادگیری پیشگیری می‌کند.

اصولی که برای مطالعه والدین باید به آنها توجه نمایند:

- ۱- اهمیت دادن به مطالعه برای تمام اعضاء خانواده.
- ۲- برای این که به کودکان ثابت کنیم که خواندن به خودی خود جالب و لذت بخش است این روشها انجام شد. والدین موقع خواب برای فرزندشان کتاب بخوانند و سعی کنند هر شب خواندن انجام شود. در طول روز برای کودک نوار قصه گذاشته و اجازه دادیم از طریق نوار با قصه همراه شوند.

- ۳- با سوال از کودک درباره نقاشی هایشان تا از طریق ذهنشان نسبت به کاری که انجام می دهند فعال باشد.
- ۴- والدین یک داستان را بارها برای فرزندان بخوانند و تعریف کنند بچه ها دوست دارند یک قصه را بارها بشنوند تا تمام جزئیاتش را بشناسند و احساس کنند که با آن آشنا هستند.
- ۵- در مناسبتهای ارزشمند به بچه ها کتاب هدیه بدهند تا به تدریج بیاموزند کتاب هدیه ای ارزشمند است.
- ۶- اگر کودک رفتاری نامناسب و پرخاشگرانه انجام داد، کتاب داستانی با همان موضوع یا موضوعات مشابه تهیه کرده و در محیطی امن و آرام کتاب را برایش بخوانند و نظرش را درباره شخصیت اصلی کودک بپرسند از این طریق کودک کم کم کتاب را دوست خود تلقی می کند و در آینده در برخورد با مشکلات یا به هنگام تصمیم گیریهای دشوار به سراغ کتاب می رود.
- ۷- کتاب خواندن قدرت تخیل را بالا می برد و کودکان این تخیلات را در بازیها یا نقاشی هایشان منعکس می کنند والدین از این طریق می توانند خلاقیت آنها را پرورش دهند.
- ۸- موضوع کتاب باید متنوع و جالب، زیبا، لطیف و سازگار با روح کودک باشد و او را با واژه های زیبا آشنا کند.
- ۹- کتاب را با صدای رسا، همراه با تلفظ صحیح و شمرده برای کودک بخوانند، اگر کلمات را اشتباه تلفظ می کند صحیح آنرا برایش بگویند.
- ۱۰- به آموزش سمعی و بصری توجه کند مثلاً برای آشنا شدن کودک با حیوانات ضمن انتخاب کتابی در همین زمینه او را با خود به باغ وحش برد. کودک بعد از دیدن حیوانات واقعی به خواندن کتاب و تطبیق خوانده ها و شنیده هایش تشویق می شود.
- ۱۱- اگر کودک به موضوع خاصی علاقمند است کتاب هایی با همان موضوع برایش بخرند.
- ۱۲- کودک را با خود به کتاب فروشی برده، روانشناسان ۲ تا ۳ سالگی را سن شروع این مشارکت می دانند. اجازه دهند کودک کتاب مورد علاقه اش را انتخاب کند و در کتابخانه به کتاب ها دست بزند. که البته کودکان در سنین پایین به شکل ظاهری، رنگ و تصاویر آن توجه می کنند. تکرار حضور او در کتاب فروشی این مکان را برای او دلچسب، آشنا و دوست داشتنی می کند و کتابفروشی را برایش به مکانی علمی و تفریحی تبدیل می کند.
- ۱۳- در خانه مکانی آرام و خاص را فقط به مطالعه اختصاص دهید. تعداد قفسه ی کتاب، میز و صندلی کوچک مخصوص مطالعه او برای و برای مطالعه خود در نظر بگیرید. این مکان به گوشه ای امن و دلچسب بای مطالعه تبدیل می شود و شوق کودک را برای مطالعه دو چندان می کند.

۱۴- بعد از خواندن هر کتاب از کودک بخواهید به طور مختصر داستان را برای شما تعریف کند. البته بهتر است والدین ابتدا خود این کتاب را مطالعه کنند تا با صحبت های خود تکمیل کننده نکته های از قلم افتاده کودک باشند.

۱۵- به مرور زمان با توجه به پیشرفت درسهای فارسی از کودک بخواهند کلماتی را که خوانده در کتاب پیدا کند و به تدریج کامل کتاب را انجام دهد.

نتیجه گیری و خلاصه:

عصر دانایی و انفجار فناوری اطلاعات و ارتباطات، تحرک، و پویایی فراوان در تمامی زمینه ها را طلب می کند. (رنه) در سال ۱۹۶۴ اعلام داشت ۹۰٪ دانشجویان جهان در قید حیاتند و فقط مقاله هایی که در زمینه های تحقیقات انتشار می یابد ۶۷۰۰۰ کلمه در دقیقه است. چرا که طبق تحقیقات انجام شده در همه کشورها ارتباط مثبتی بین پیشرفت سواد خواندن، تقویت تکلم با مطالعه والدین و فرزندان در خانواده است. همچنین دانش آموزان متعلق خانه هایی با کتاب های کودکان زیاد نسبت به دانش آموزان متعلق با کتابهای کودکان کم عملکرد بالاتری داشته اند. خواندن کتابهای قصه نیز موجب ایجاد علاقه و تقویت حس کنجکاوی کودکان شده و در پیشرفت خواندن آنها نیز حائز اهمیت بوده. مطالعه برانگیزنده علاقه به دانستن و کنجکاوی نیز هست و دانش آموزانی که انگیزه مطالعه داشتند تکالیف مدرسه خود را بهتر انجام می دادند، زیرا نگرش با یادگیری ارتباط دارد. یادگیری فرایند فعالی است که مستلزم کوشش عمدی و آگاهانه است. کتابهای غیر درسی به معایب محیط یادگیری شده و رقابتی که باعث پاداش های بیرونی و تنبیه شدند و مزایای محیط های یادگیری که انگیزش درونی دانش آموزان یادگیری را افزایش میدهد، می پردازد. بنابراین از طریق تلفیق فارسی با مطالعات غیر درسی نظیر مجله کودک و کتب داستانی بود که اهداف فارسی در کلاس اول به نحو بهتری تحقق یافتند از جمله:

۱- از طریق بازی کلمات نظم فکری و قوای ذهنی دانش آموزان تقویت شده و خزانه لغوی آنها گسترش یافت در مکالمات این پیشرفت به وضوح مشاهده می شود که اولین گام برای بهبود یادگیری درس فارسی بود.

۲- بازی های آموزشی مانند اجراء نمایشنامه مسابقات گروهی برای کلمه و جمله سازی علاقه دانش آموزان را به یادگیری فارسی برانگیخت .

۳- خلاصه گویی و نتیجه گیری از قصه ها، جمله سازی با کلمات و تصاویر گویا و ملموس موجب پایدار شدن آموخته های دانش آموزان شد.

۴- نوشتن جملات با توجه به موضوع نقاشی و یا داستانهای خیلی کوتاه حداکثر در یک تا دو صفحه توسط ۵ نفر از دانش آموزان گروه آزمایش، خلاصه نویسی خیلی مختصر داستانهای خوانده شده توسط دانش آموزان کاربرد کلمات در مکالمات... بیانگر کاربرد آموخته ها بود(کتاب قصه دانش آموزان ضمیمه این تحقیق شده).

بنابراین اهداف مهم فارسی که توانایی خواندن، درک مطلب و تعمیم آموخته ها و... بود از این طریق در کلاس اول تحقق یافت. لذا بررسی حاضر که به شیوه شبه آزمایشی با استفاده از گروه آزمایش و گواه می باشد. اثرات مثبت به کارگیری مطالعه دانش آموزان را در پیشرفت فارسی با درصد بالا نشان داد. به عبارت دیگر مطالعه دانش آموزان در منزل میزان بالایی از تحقق اهداف آموزشی را به دنبال داشته است.

پیشنهادات:

۱- معلم جهت ایجاد انگیزه و شور در کلاس بهتر است مطالب درسی را از طریق بازی و توجه به حدس و گمانهای زیرکانه دانش آموزان و اجراء نمایش توسط آنها آموزش دهد.

۲- معلم فعالیت های غیر درسی را با توجه به توانایی ها و خواسته های دانش آموزان و محیط فرهنگی آنها طراحی کند.

۳- مطالب درسی از زوایای مختلف مورد بررسی دانش آموزان قرار گیرد تا دانش آموزان بتوانند نظرات، حدسیات و... خود را بیان کنند زیرا به اعتقاد (بوزان) این فعالیت موجب سرزندگی و چالش ذهن می گردد و عضله ذهن را قیصرق و سرحال نگه می دارد.

۴- جمله نویسی مرحله ای از نوشتن فعال خلاق است و لازمه اش اندیشه ورزیده و تواناست. بنابراین دانش آموزی اندیشه توانا دارد که مطالعه دارد و ظرف اندیشه اش لبریز از آگاهیهای فکری است.

۵- مهمترین عامل در مجموعه تعلیم و تربیت شناخت مورد تربیت در هر موقعیت است (نظر دکتر غلامحسین شکوهی).

۶- یادگیری زمانی ارزشمند است که محدود به دانستن و به خاطر آوردن نباشد بلکه دانش آموز باید تجربه کند، بفهمد، از طریق تلاش فکری خود بیاموزد، از آموخته یک کل سازماندهی بسازد و آنرا به موقعیت های مشابه و جدید تعمیم دهد.

۷- کودکان در هر سطحی هستند می توانیم به آنها بیاموزیم که کنجکاو و پرسشگر باشند و مطالعه یکی از راه های برانگیختن کنجکاوای است.

۸- بین ساختار خانواده و رشد زبانی و خواندن کودک رابطه دو جانبه است.

۹- بین زبان شناختی با تعداد کتابهایی که کودک می خواند رابطه معنا داری است.

۱۰- اهمیت خواندن کتابهای اخلاقی و علمی مهمتر از آموزش مستقیم است.

۱۱- از طریق کتب تصویری، قصه گویی و قصه خوانی باید علاقه دانش آموزان بخصوص در کلاس اول را برای خواندن تقویت بکنیم.

۱۲- انگیزه قلب یادگیری است و یادگیری قلب تربیت.

۱۳- مهمترین اصل زیربنای تفکر در جریان مطالعه بسط معنایی است.

۱۴- کودکان وقتی در روزهای نخستین آموزش نتوانند در خواندن پیشرفت کنند در آینده به سرعت عقب می مانند و در یادگیری دروس دیگر نیز با مشکل مواجه می شوند (نظر لطف آبادی ۱۳۶۵- طبق یافته های پژوهشی در یک و انگلستان)

۱۵- در آموزش باید کودک پیوسته مورد نظر باشد نه مواد برنامه (نظر ژان ژاک روسو)

فهرست منابع:

- ۱- سنگری-محمد رضا- آموزش خواندن (روشهای مطالعه)- انتشارات ابوعطا- چاپ دوم ۱۳۸۴.
- ۲- انوشه پور- ابوالفضل- روش تدریس فارسی دوره کاردانی- نشر ایران ۱۳۶۵.
- ۳- ذوفن- شهناز تولید و کاربرد مواد آموزشی- انتشارات ایران- ۱۳۷۱.
- ۴- مجله تربیت- ماهنامه پرورشی وزارت آموزش و پرورش بهمن ماه ۱۳۸۳- اسفند ماه ۱۳۸۵- دی ماه ۱۳۸۱- اردیبهشت ۱۳۸۶.
- ۵- مجله علم موفقیت (ادبیات داستانی) بهمن ۱۳۸۲.
- ۶- قاسمی پویا- دکتر اقبال- راهنمای معلمان پژوهنده تهران نشر اشاره- ۱۳۸۲.